

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра економіки

С.В. Волошина, А.В. Скубіліна

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ**

Кривий Ріг
2017

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра економіки

С.В. Волошина, А.В. Скубіліна

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ

Затверджено на засіданні
кафедри економіки
Протокол № 7
від 04 грудня 2017 р.

Схвалено навчально-методичною радою
ДонНУЕТ
Протокол № 4
від 27.12.2017 р.

Кривий Ріг
2017

УДК 005.511(083.92) (072)

В 68

Рецензенти:

С.О. Єрмак, кандидат економічних наук, доцент

В.В. Трохимчук, кандидат економічних наук, доцент

Волошина, С.В., Скубіліна, А.В.

В 68 Бізнес-планування : метод. вказ. до вивч. дисц. : для студентів ступеня «бакалавр» / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. економіки ; С.В. Волошина, А.В. Скубіліна. – Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2017. – 68 с.

Методичні вказівки покликані допомогти студентам ступеня «бакалавр» усіх форм навчання організувати вивчення дисципліни «Бізнес-планування» завдяки інформації щодо змісту модулів та тем дисципліни, планів семінарських (практичних) занять, завдань для самостійного вивчення та розподілу балів за видами робіт з метою поточного оцінювання знань, наданому переліку рекомендованої основної та допоміжної літератури й інформаційних ресурсів.

УДК 005.511(083.92) (072)

© Волошина С.В., 2017

© Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, 2017

ЗМІСТ

ВСТУП	5
ЧАСТИНА 1. ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	6
ЧАСТИНА 2. ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ / ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	15
Змістовий модуль 1. Загальні засади бізнес-планування.....	16
Змістовий модуль 2. Технологія розробки, обґрунтування, презентації та експертизи бізнес-плану	17
ЧАСТИНА 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	21
Змістовий модуль 1. Загальні засади бізнес-планування	22
Змістовий модуль 2. Технологія розробки, обґрунтування, презентації та експертизи бізнес-плану	30
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	50
ДОДАТКИ	52

ВСТУП

Дисципліна «Бізнес-планування» відноситься до циклу професійної дисциплін підготовки бакалаврів за усіма формами навчання.

Для вивчення дисципліни «Бізнес-планування» потрібні знання дисциплін циклу загальної і професійної підготовки, зокрема таких як: політекономія, вища математика, статистика, мікроекономіка, макроекономіка, економіка підприємства, менеджмент, економічний аналіз, фінанси, гроші та кредит, планування і контроль на підприємстві, економіка праці і соціально-трудові відносини тощо.

Метою вивчення дисципліни є формування системи базових знань з методології бізнес-планування і практичних навичок щодо розробки та експертизи бізнес-плану підприємства.

Завдання:

формування знань щодо сутності бізнес-планування, його цілей, інформаційного забезпечення, основних стадій і логіки розробки;

- оволодіння методичними підходами до розробки окремих розділів бізнес-плану;

формування навичок обґрунтування бізнес-плану;

- набуття вмінь проведення презентації та аудиту бізнес-плану.

Предмет дисципліни: умови бізнес-планування та інструментарій розробки окремих розділів бізнес-плану підприємства.

Загалом на підставі глибокого вивчення теоретичного матеріалу з дисципліни та аналізу методологічних підходів до бізнес-планування студенти повинні навчитися творчо обмірковувати важливість прийняття актуальних економічних рішень щодо створення нового бізнесу, трансформації діючих бізнес-структур тощо.

Метою підготовки даного навчального видання є допомога студентам в освоєнні програмного матеріалу цієї професійної дисципліни при підготовці до виконання усіх видів навчальних робіт.

ЧАСТИНА 1.
ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 3	Вибіркова для напряму підготовки 6.030601 "Менеджмент" і напряму підготовки 6.030507 "Маркетинг" (спеціалізація "Логістика")	
Загальна кількість годин – 90	Семестр	
	4 семестр для гр. МН-16с і 6 семестр для гр. МН-16, гр. ЛОГ-15	3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3	Лекції	
	15 год.	2 год.
	Практичні, семінарські	
	30 год.	4 год.
	Лабораторні	
	-	-
	Самостійна робота	
	45 год.	84 год.
Вид контролю: екзамен		

2. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л.	пр.	лаб.	сам. робота		л.	пр.	лаб.	сам. робота
Змістовий модуль 1. Загальні засади бізнес-планування										
Тема 1. Бізнес-планування: сутність, цілі, інформаційне забезпечення	7	1	2	-	4	9	0,5	0,5	-	8
Тема 2. Стадії процесу бізнес-планування	7	1	2	-	4	9	0,5	0,5	-	8
Тема 3. Структура, логіка розробки та оформлення бізнес-плану	7	1	2	-	4	9	0,5	0,5	-	8
Модульний контроль 1 (МКР №1)	4	-	2	-	2	2	-	-	-	2
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	<i>25</i>	<i>3</i>	<i>8</i>	<i>-</i>	<i>14</i>	<i>29</i>	<i>1,5</i>	<i>1,5</i>	<i>-</i>	<i>26</i>
Змістовий модуль 2. Технологія розробки, обґрунтування, презентації та експертизи бізнес-плану										
Тема 4. Підприємство, продукт (послуга), ринок і конкуренти	7	1	2	-	4	8	-	-	-	8
Тема 5. Маркетинг-план	10	2	4	-	4	8,5	-	0,5	-	8
Тема 6. Виробничий план	10	2	4	-	4	8,5	-	0,5	-	8
Тема 7. Організаційний план	7	1	2	-	4	8	-	-	-	8
Тема 8. Оцінка ризиків	8	2	2	-	4	8,5	-	0,5	-	8
Тема 9. Фінансовий план та оцінка бюджетної та економічної ефективності бізнес-плану	11	2	4	-	5	8,5	-	0,5	-	8
Тема 10. Презентація та аудит бізнес-плану	8	2	2	-	4	9	0,5	0,5	-	8
Модульний контроль 2 (МКР №2)	4	-	2	-	2	2	-	-	-	2
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	<i>65</i>	<i>12</i>	<i>22</i>	<i>-</i>	<i>31</i>	<i>61</i>	<i>0,5</i>	<i>2,5</i>	<i>-</i>	<i>58</i>
Усього годин	90	15	30	-	45	90	2	4	-	84

3. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№ з/п	Вид та тема семінарського (практичного) заняття	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Загальні засади бізнес-планування		
1	<u>Семінарське заняття 1</u> Бізнес-планування: сутність, цілі, інформаційне забезпечення	2
2	<u>Семінарське заняття 2</u> Стадії процесу бізнес-планування	2
3	<u>Семінарське заняття 3</u> Структура, логіка розробки та оформлення бізнес-плану	2
4	<u>Практичне заняття 4</u> Модульна контрольна робота №1	2
Змістовий модуль 2. Технологія розробки, обґрунтування, презентації та експертизи бізнес-плану		
5	<u>Практичне заняття 5</u> Підприємство, продукт (послуга), ринок і конкуренти	2
6	<u>Семінарське заняття 6</u> Маркетинг-план	2
7	<u>Практичне заняття 7</u> Маркетинг-план	2
8	<u>Семінарське заняття 8</u> Виробничий план	2
9	<u>Практичне заняття 9</u> Виробничий план	2
10	<u>Практичне заняття 10</u> Організаційний план	2
11	<u>Практичне заняття 11</u> Оцінка ризиків	2
12	<u>Семінарське заняття 12</u> Фінансовий план та оцінка бюджетної та економічної ефективності бізнес-плану.	2
13	<u>Практичне заняття 13</u> Фінансовий план та оцінка бюджетної та економічної ефективності бізнес-плану.	2
14	<u>Практичне заняття 14</u> Презентація та аудит бізнес-плану	2
15	<u>Практичне заняття 15</u> Модульна контрольна робота №2	2

4. Індивідуальні завдання

1. Огляд навчальної, наукової і періодичної літератури.
2. Підготовка рефератів, доповідей за обраною темою.
3. Підготовка розрахункових індивідуальних робіт.

4. Підготовка тез доповідей з метою виступу на університетських, всеукраїнських та міжнародних семінарах та конференціях.

5. Обсяги, зміст та засоби діагностики самостійної роботи

Вид та тема семінарських (практичних) занять	Кількість годин самостійної роботи	Форми самостійної роботи	Засоби діагностики
Змістовий модуль 1. Загальні засади бізнес-планування			
<u>Семінарське заняття 1</u> Бізнес-планування: сутність, цілі, інформаційне забезпечення	4	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення на семінарському занятті. Джерело [1-6;8; 11;13;15]. 2. Самотестування. 4. Підготовка доповіді з проблем бізнес-планування.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, презентація доповіді
<u>Семінарське заняття 2</u> Стадії процесу бізнес-планування	4	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення на семінарському занятті. Джерело [1-3;8; 11;12;16]. 2. Самотестування.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування
<u>Семінарське заняття 3</u> Структура, логіка розробки та оформлення бізнес-плану	4	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення на семінарському занятті. Джерело [1-4;6; 11;13;15; 16]. 2. Самотестування.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування
<u>Практичне заняття 4</u> Модульна контрольна робота №1	2	1. Підготовка до МКР №1.	МКР №1
Разом змістовий модуль 1	14		
Змістовий модуль 2. Технологія розробки, обґрунтування, презентації та експертизи бізнес-плану			
<u>Практичне заняття 5</u> Підприємство, продукт (послуга), ринок і конкуренти	4	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення на практичному занятті. Джерело [1-3;5;8; 10;12;16]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до роботи з міні-кейсом.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, складання розділу «Підприємство, продукт (послуга), ринок і конкуренти»

<u>Семінарське заняття 6</u> Маркетинг-план	2	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення на семінарському занятті. Джерело [1-3;7; 10;13;16]. 2. Самотестування. 3. Підготовка доповіді з проблем розробки маркетинг-плану.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, презентація доповіді
<u>Практичне заняття 7</u> Маркетинг-план	2	1. Підготовка до роботи з міні-кейсом.	Складання розділу «Маркетинг-план»
<u>Семінарське заняття 8</u> Виробничий план	2	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення на семінарському занятті. Джерело [1-3;10-12]. 2. Самотестування. 3. Підготовка доповіді з проблем розробки виробничого-плану.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, презентація доповіді
<u>Практичне заняття 9</u> Виробничий план	2	1. Підготовка до роботи з міні-кейсом.	Фронтальне та індивідуальне опитування, складання розділу «Виробничий план»
<u>Практичне заняття 10</u> Організаційний план	4	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення на семінарському занятті. Джерело [1-3;9; 10;15]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до роботи з міні-кейсом.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, складання розділу «Організаційний план»
<u>Практичне заняття 11</u> Оцінка ризиків	4	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення на практичному занятті. Джерело [1-3;8; 11;16]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до роботи з міні-кейсом.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, складання розділу «Оцінка ризиків»
<u>Семінарське заняття 12</u> Фінансовий план та оцінка бюджетної та економічної ефективності бізнес-плану.	2	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення на семінарському занятті. Джерело [1-3;8; 11;13;15]. 2. Самотестування. 3. Підготовка доповіді з проблем розробки фінансового плану.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, презентація доповіді

<u>Практичне заняття 13</u> Фінансовий план та оцінка бюджетної та економічної ефективності бізнес-плану.	3	1. Підготовка до роботи з міні-кейсом.	Фронтальне та індивідуальне опитування, складання розділу «Фінансовий план»
<u>Практичне заняття 14</u> Презентація та аудит бізнес-плану	4	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення на практичному занятті. Джерело [1;7;9]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації та аудиту бізнес-плану.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, результати аудиту бізнес-плану, презентаційні матеріали
<u>Практичне заняття 15</u> Модульна контрольна робота №2	2	1. Підготовка до МКР №2.	МКР №2
Разом змістовий модуль 2	31		
Разом	45		

6. Результати навчання

1.	Знання сутності бізнес-планування, його цілей, інформаційного забезпечення, основних стадій і логіки розробки
2.	Знання методичних підходів до розробки окремих розділів бізнес-плану
3.	Уміння обґрунтовувати бізнес-план
4.	Уміння проводити презентацію та аудит бізнес-плану

7. Стиль викладання

Лекції, семінарські (практичні) заняття, самостійна робота (підготовка презентацій, рефератів, самостійно опрацювання додаткових питань за рекомендованою літературою, виконання індивідуальних завдань).

8. Методи оцінювання

Поточне оцінювання на семінарських (практичних) заняттях, усні презентації, контрольні модульні роботи, екзамен.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Відповідно до системи оцінювання знань студентів ДонНУЕТ, рівень сформованості компетентностей студента в результаті опанування дисципліною

«Бізнес-планування» з формою контролю знань – екзамен, здійснюється наступним чином:

- протягом семестру (50 балів);
- при проведенні підсумкового контролю - екзамену (50 балів).

Оцінювання студентів протягом семестру

№ теми / семінарського (практичного) заняття	Вид роботи / бали					Сума балів
	Тестові завдання	Ситуаційні завдання, задачі	Обговорення теоретичних питань теми	Індивідуальне завдання	ПМ К	
Змістовий модуль 1						
Семінарське заняття 1	1		2			3
Семінарське заняття 2	1		1			2
Семінарське заняття 3	1		1			2
Практичне заняття 4					5	5
<i>Разом змістовий модуль 1</i>	3		4		5	12
Змістовий модуль 2						
Практичне заняття 5	1		1	2		4
Семінарське заняття 6	1		1			2
Практичне заняття 7				2		2
Семінарське заняття 8	1		2			3
Практичне заняття 9				3		3
Практичне заняття 10	1		1	2		4
Практичне заняття 11	1		1	2		4
Семінарське заняття 12	1		2			3
Практичне заняття 13				3		3
Практичне заняття 14	1		1	3		5
Практичне заняття 15					5	5
<i>Разом змістовий модуль 2</i>	7		9	17	5	38
Разом						50

Оцінювання студентів при проведенні екзамену можливо здійснювати:

- 1) з використанням комп'ютерної програми «MyTest»;
- 2) без використання комп'ютерної програми «MyTest».

Оцінка на підсумковому контролі складається з двох елементів:

- 1) 0-40 балів - теоретична частина (тестування);
- 2) 0-10 балів – практична частина (розрахункове завдання).

Набрані бали за виконання теоретичної та практичної частин підсумовуються.

Сума складає загальну кількість балів, отриманих за екзамен.

Теоретична частина екзамену включає тестові завдання (40 тестових завдань).

Оцінювання тестових завдань (40 тестових завдань по 1 балу) проводиться на основі інформації, яку надає комп'ютер за результатами тестування

(кількість правильних відповідей). Правильна відповідь на одне тестове завдання оцінюється в один бал. Аналогічно оцінюються завдання при письмовій формі екзамену.

Загальне оцінювання теоретичної частини екзамену відбувається шляхом підбиття підсумку або підсумовування балів, які набрали студенти під час тестування.

Оцінювання результатів виконання *практичної частини* (1 розрахункове завдання на 10 балів) здійснюється відповідно до шкали оцінювання практичної частини.

Шкала оцінювання практичної частини

Сума балів	Критерії оцінювання
10	Завдання виконано у повному обсязі, відповідь обґрунтована, висновки і пропозиції аргументовані, розрахунки правильні, оформлення відповідає вимогам
7	Завдання виконано у повному обсязі, але допущено незначні неточності в розрахунках або оформленні, прийняті рішення недостатньо аргументовані
4	Завдання виконано не менше ніж на 70% при правильному оформленні або не менше ніж на 80%, якщо допущені незначні помилки в розрахунках чи оформленні
0-3	Завдання виконано менше ніж на 70%, допущені помилки в розрахунках чи оформленні, прийняте рішення не аргументовано

Загальне оцінювання результатів вивчення дисципліни

Для виставлення підсумкової оцінки визначається сума балів, отриманих за результатами екзамену та за результатами складання змістових модулів. Оцінювання здійснюється за допомогою шкали оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни (модулю).

Шкала оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни

Оцінка		
100-бальна шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	
60-69	E	3, «задовільно»
35-59	FX	2, «незадовільно»
0-34	F	

10. Методичне забезпечення

1. Електронний конспект лекцій.
2. Методичні рекомендації для вивчення дисципліни.
3. Комплекти індивідуальних завдань (міні-кейсів).
4. Навчальна та наукова література, нормативні документи.

ЧАСТИНА 2.
ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ / ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ

Тема 1. Бізнес-планування: сутність, цілі, інформаційне забезпечення

Семінар – розгорнута бесіда

План заняття:

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

1. Сутність бізнес-планування та призначення бізнес-плану
2. Цілі розробки бізнес-плану
3. Інформаційне забезпечення бізнес-планування

2. Заслуховування доповідей з проблем бізнес-планування, підготовлених з використанням мультимедійного візуального супроводження, та їх обговорення.

3. Індивідуальне тестування.

Тема 2. Стадії процесу бізнес-планування

Семінар – розгорнута бесіда

План заняття:

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

1. Основні стадії та етапи розробки бізнес-плану та їх реалізація для різних бізнес-структур
2. Характеристика початкової стадії
3. Характеристика підготовчої стадії
4. Характеристика основної стадії

2. Індивідуальне тестування.

Тема 3. Структура, логіка розробки та оформлення бізнес-плану

Семінар – розгорнута бесіда

План заняття:

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

1. Загальна структура бізнес-плану
2. Логіка розробки бізнес-плану
3. Вимоги до стилю написання та оформлення бізнес-плану

2. Індивідуальне тестування.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ТЕХНОЛОГІЯ РОЗРОБКИ, ОБҐРУНТУВАННЯ, ПРЕЗЕНТАЦІЇ ТА ЕКСПЕРТИЗИ БІЗНЕС-ПЛАНУ

Тема 4. Підприємство, продукт (послуга), ринок і конкуренти

Практичне заняття

План заняття:

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

1. Характеристика підприємства
2. Місія, цілі та стратегія розвитку підприємства
3. Характеристика продукції (послуг), що виробляється підприємством
4. Дослідження та аналіз ринків збуту продукції (послуг)
5. Характеристика конкурентного середовища та конкурентні переваги

2. Індивідуальне тестування.

3. Складання розділу бізнес-плану «Підприємство, продукт (послуга), ринок і конкуренти» у складі комплексного індивідуального завдання наскрізного характеру (бізнес-ідеї для складання плану представлено у додатку А). Рекомендовані таблиці для розділу наведені у додатку Б.

Тема 5. Маркетинг-план

Семінар – розгорнута бесіда

План заняття:

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

1. Цілі та логіка розробки маркетинг-плану
2. Стратегія маркетингу: сутність, складові елементи та особливості застосування
3. Етапи процесу формулювання цілей маркетингової діяльності підприємства
4. Стратегії ціноутворення: сутність та особливості використання
5. Етапи формування політики ціноутворення
6. Стратегія збуту та реалізації продукції підприємства
7. Розробка рекламної компанії

2. Заслуховування доповідей з проблем розробки маркетинг-плану, підготовлених з використанням мультимедійного візуального супроводження, та їх обговорення.

3. Індивідуальне тестування.

Практичне заняття

План заняття:

1. Складання розділу бізнес-плану «Маркетинг-план» у складі комплексного індивідуального завдання наскрізного характеру. Рекомендовані таблиці для розділу наведені у додатку В.

Тема 6. Виробничий план

Семінар – розгорнута бесіда

План заняття:

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

1. Головне завдання і складові виробничого плану
2. Зміст виробничого плану
3. Розрахунок потреби в матеріальних ресурсах та виробничих запасах
4. Визначення потреби в кадрах
5. Планування витрат на виробництво
6. Потреба в додаткових інвестиціях

2. Заслуховування доповідей з проблем розробки виробничого плану, підготовлених з використанням мультимедійного візуального супроводження, та їх обговорення.

3. Індивідуальне тестування.

Практичне заняття

План заняття:

1. Складання розділу бізнес-плану «Виробничий план» у складі комплексного індивідуального завдання наскрізного характеру. Рекомендовані таблиці для розділу наведені у додатку Г.

Тема 7. Організаційний план

Практичне заняття

План заняття:

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

1. Цілі і структура організаційного плану
2. Зміст основних розділів організаційного плану

2. Індивідуальне тестування.

3. *Складання* розділу бізнес-плану «Організаційний план» у складі комплексного індивідуального завдання наскрізного характеру. Рекомендовані таблиці для розділу наведені у додатку Д.

Тема 8. Оцінка ризиків

Практичне заняття

План заняття:

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

1. Цілі, логіка розробки та структура розділу «Оцінка ризиків»
2. Типи можливих ризиків
3. Способи реагування на загрози для бізнесу.

2. Індивідуальне тестування.

3. Складання розділу бізнес-плану «Оцінка ризиків» у складі комплексного індивідуального завдання наскрізного характеру. Рекомендовані таблиці для розділу наведені у додатку Е.

Тема 9. Фінансовий план та оцінка бюджетної та економічної ефективності бізнес-плану

Семинар – розгорнута бесіда

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

1. Значення, зміст і технологія розробки фінансового плану
2. Визначення розміру необхідних додаткових фінансових ресурсів
3. План доходів і видатків
4. План руху готівки
5. Плановий баланс.
6. Очікувані фінансові коефіцієнти
7. Оцінка ефективності інвестицій за моделлю дисконтованих грошових потоків
8. Бюджетна та суспільна економічна ефективність бізнес-плану

2. Заслуховування доповідей з проблем розробки фінансового плану, підготовлених з використанням мультимедійного візуального супроводження, та їх обговорення.

3. Індивідуальне тестування.

Практичне заняття

План заняття:

1. Складання розділу бізнес-плану «Фінансовий план» у складі комплексного

індивідуального завдання наскрізного характеру. Рекомендовані таблиці для розділу наведені у додатку Ж.

Тема 10. Презентація та аудит бізнес-плану

Практичне заняття

План заняття:

- 1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:*
  1. Цілі та завдання презентації бізнес-плану
  2. Організація проведення презентації бізнес-плану
  3. Способи підвищення ефективності презентації бізнес-плану
  4. Аудит бізнес-плану
- 2. Індивідуальне тестування.*
- 3. Презентація бізнес-плану згідно результатів повного виконання комплексного індивідуального завдання наскрізного характеру.*
- 4. Участь в аудиті бізнес-планів, підготовлених студентами академічної групи, де навчається студент.*

**ЧАСТИНА 3.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ

Семинар – розгорнута бесіда. Бізнес-планування: сутність, цілі, інформаційне забезпечення

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, презентація доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Бізнес-планування – це:

- A. процес написання обов'язкових розділів бізнес-плану та вибір оптимальних відповідей до критеріїв оптимальності
- B. розрахунок показників господарсько-фінансової діяльності на плановий період та обрання того варіанту, при якому досягається максимізація прибутку
- C. процес написання обов'язкових розділів бізнес-плану та оформлення їх згідно вимог
- D. систематизований розрахунок показників господарсько-фінансової діяльності на плановий період та вибір оптимальних відповідей до критеріїв оптимальності

2. Бізнес-план – це:

- A. документ, який містить систему ув'язаних в часі та просторі та узгоджених з метою і ресурсами заходів і дій, спрямованих на отримання максимального прибутку внаслідок реалізації підприємницького проекту
- B. цетельно підготовлений плановий документ, який містить систему ув'язаних в часі та просторі та узгоджених з метою і ресурсами заходів і дій, спрямованих на отримання прибутку, внаслідок реалізації підприємницького проекту
- C. документ, який містить систему розрахунків, які ув'язані в часі та просторі
- D. документ, який містить мету, цілі та завдання бізнес-плану

3. Не відповідає цілям бізнес-планування наступна характеристика:

- A. промоделювати систему управління підприємством
- B. розвинути управлінські навички робітників підприємства
- C. передбачити ускладнення або ризики функціонування підприємства
- D. забезпечити процес «комунікації» між підприємством та інституціями зовнішнього середовища його функціонування

4. Принципам бізнес-планування не відповідає принцип:

- A. максимізація прибутку
- B. постійність
- C. науковість

D. адекватність

5. При формуванні бізнес-плану суб'єктів малого підприємництва слід враховувати наступну характеристикуїх діяльності:

- A. безмежність видів економічної діяльності
- B. високий ступінь конкуренції на ринку
- C. відносно короткий життєвий цикл функціонування підприємства
- D. відносно тривалий життєвий цикл функціонування підприємства

6. Маркетингова інформація, яка необхідна для розробки бізнес плану включає:

- A. інформацію про технічні, експлуатаційні та споживчі якості аналогів та ціни на них
- B. інформацію про характеристики необхідної технічної бази
- C. інформацію про рівні рентабельності аналогічної продукції
- D. інформацію про соціальні та політичні умови

7. Для внутрішніх даних розробки бізнес-плану не є характерним наступне джерело інформаційної бази:

- A. статистична звітність
- B. статистичні бюлетені
- C. власний досвід підприємця
- D. управлінський облік

8. Внутрішня функція бізнес-плану полягає в тому, щоб:

- A. ознайомити заінтересованих інституцій фінансово-кредитної сфери, інвесторів із сутністю підприємницького проекту
- B. опрацювати систему управління реалізацією підприємницького проекту
- C. залучити необхідне фінансування для реалізації підприємницького проекту
- D. ознайомити потенційного працівника з основними аспектами діяльності (реалізації підприємницького проекту) підприємства

9. Зовнішня функція бізнес-плану полягає в тому, щоб:

- A. ознайомити заінтересованих працівників з плановими термінами окупності інвестицій, вкладених у підприємницький проект підприємства
- B. опрацювати систему управління реалізацією підприємницького проекту
- C. визначити обсяги необхідного фінансування для реалізації підприємницького проекту
- D. ознайомити зацікавлених суб'єктів зовнішнього середовища із сутністю та основними аспектами підприємницького проекту підприємства

10. При складанні бізнес-плану, орієнтованому на залучення інвесторів, необхідно більшість уваги зосередити на:

- A. техніко-технологічних аспектах виробництва
- B. потенційних можливостях та загрозах

- C. фінансових потоках та активах
- D. унікальності продукції

3. Підготуйтеся до презентації доповідей, використовуючи мультимедійне візуальне супроводження, за темами:

- 1) Місце і роль бізнес-планування в управлінні підприємством.
- 2) Сучасні напрямки бізнес-планування.
- 3) Аналіз основних помилок при бізнес-плануванні.
- 4) Методи і технічні прийоми, які використовуються у бізнес-плануванні.

Література:

1. Бізнес-планування: курс лекцій / С.В. Волошина; ДонНУЕТ. – Кривий Ріг, 2017. – 71 с.
2. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств: Наказ Міністерства економіки України від 06.09.2006 р. №290 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.me.gov.ua
3. Методичні рекомендації з розробки бізнес-планів інвестиційних проектів: Наказ Державного агентства України з інвестицій та розвитку від 31.08.2010 р. №73 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.search.ligazakon.ua
4. Васильців Т.Г. Бізнес-планування: навч. посіб. / Т.Г. Васильців, Я.Д. Качмарик, В.І. Блонська та ін. – К.: Знання, 2013. – 207 с.
5. Кучеренко В.Р. Бізнес-планування фірми: навч. посіб. / В.Р. Кучеренко, В.А. Карпов, О.С. Маркітан. – К.: Знання, 2006. – 424 с.
6. Македон В.В. Бізнес-планування: навч. посіб. / В.В. Македон. - К.: ЦУЛ, 2009. - 236с.
7. Стрекалова Н.Д. Бизнес-планирование: учеб. пособ. / Н.Д. Стрекалова. – СПб: Питер, 2013. – 352 с.
8. Барроу К. Бізнес-план: практ. посіб. / К. Барроу, П. Барроу, Р. Браун. – К.: Знання, 2005. – 434 с.
9. Колесникова Н.А. Бизнес-план: методические материалы / Н.А. Колесникова. - М: Финансы и статистика, 2000. - 232с.
10. Сергеев Л.А. Экономические основы бизнес-планирования: учеб. пособ. / Л.А. Сергеев. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. - 303с.

Семінар- розгорнута бесіда. Стадії процесу бізнес-планування

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.
2. Розв'яжіть тестові завдання.

1. До логіки процесу стратегічного планування на підготовчій стадії розробки бізнес-плану не відноситься наступний етап:

- A. проведення зовнішнього аналізу
- B. проведення внутрішнього аналізу
- C. оцінка фінансових альтернатив
- D. аналіз стратегічних альтернатив

2. Оберіть з наведених нижче характеристик ту, яка найбільш повною мірою відповідає змісту зовнішнього аналізу на підготовчій стадії розробки бізнес-плану:

- A. визначення сильних і слабких сторін підприємства (підприємницького проекту), оцінка конкурентоспроможності
- B. визначення місії та стратегічних цілей підприємства
- C. розробка стратегії і тактики реалізації підприємницького проекту
- D. оцінка загальноекономічних факторів зовнішнього середовища, аналіз галузевих факторів, оцінка конкурентоспроможності

3. Метою проведення внутрішнього аналізу в рамках підготовчої стадії розробки бізнес-плану підприємства є:

- A. виявити сприятливі можливості та загрози для підприємства, ідентифікувати ключові фактори успіху
- B. виявити сильні та слабкі сторони підприємства (проекту)
- C. визначити рівень конкурентоспроможності підприємства
- D. скласти «дерево» цілей реалізації підприємницького проекту

4. Матриця SWOT-аналіз передбачає набір факторів за такими чотирма напрямками:

- A. загальноекономічні фактори зовнішнього середовища, галузеві фактори, рівень конкурентоспроможності, можливості і загрози
- B. фінанси, персонал, виробництво, маркетинг
- C. місія, цілі, стратегія, тактика
- D. зовнішні можливості, зовнішні загрози, внутрішні сильні сторони, внутрішні слабкі сторони

5. Не доцільно враховувати при формулюванні місії підприємства наступний елемент:

- A. призначення підприємства з точки зору задоволення певної потреби
- B. конкурентні переваги підприємства
- C. ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства
- D. на якому ринку (сегменті) підприємство вестиме конкурентну боротьбу

6. Не доцільно формувати стратегічні цілі підприємства (реалізації підприємницького проекту) за напрямом:

- A. становище підприємства на ринку

- В. інноваційність діяльності
- С. споживачі
- Д. соціальна відповідальність бізнесу

7. Типам бізнес-стратегій забезпечення конкурентної переваги підприємства за М.Портером відповідають наступні стратегії:

- А. вдосконалення, спеціалізації, здешевлення, звуження
- В. контролю над витратами, диференціації, фокус витрат, фокус диференціації
- С. «вдосконалюй те, щоробиш», розвитку ринку, розробки нових товарів, диверсифікації
- Д. інтенсивний ріст, інтеграційний ріст, диверсифікаційний ріст, контролю над затратами

8. Міністерство економіки України згідно Наказу від 06.09.2006р. «Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств» виокремлює в процесі розроблення бізнес-плану підприємства наступні етапи:

- А. підготовчий, розроблення та реалізації бізнес-плану
- В. підготовчий, розробки, просування та реалізації бізнес-плану
- С. пошук інформації, формулювання завдань, розробка бізнес-плану, презентація бізнес-плану
- Д. початковий, основний і завершальний

9. Збір та аналіз маркетингової, виробничої, фінансової й загальноекономічної інформації про майбутній бізнес характерні для:

- А. основної стадії
- В. початкової стадії
- С. завершальної стадії
- Д. підготовчої стадії

10. Метою зовнішнього аналізу в межах підготовчої стадії розробки бізнес-плану є:

- А. виявити сприятливі можливості та загрози для підприємства, ідентифікувати ключові фактори успіху
- В. провести оцінку загальноекономічних факторів впливу на реалізацію підприємницького проекту
- С. визначити рівень конкурентоспроможності підприємства
- Д. визначити рівень інвестиційної привабливості галузі функціонування підприємства

Література:

1. Бізнес-планування: курс лекцій / С.В. Волошина; ДонНУЕТ. – Кривий Ріг, 2017. – 71 с.
2. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств: Наказ Міністерства економіки України від 06.09.2006 р. №290 [Електронний ресурс] //

Режим доступу: www.me.gov.ua

3. Методичні рекомендації з розробки бізнес-планів інвестиційних проєктів: Наказ Державного агентства України з інвестицій та розвитку від 31.08.2010 р. №73 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.search.ligazakon.ua

4. Стрекалова Н.Д. Бизнес-планирование: учеб. пособ. / Н.Д. Стрекалова. – СПб: Питер, 2013. – 352 с.

5. Барроу К. Бизнес-план: практ. посіб. / К. Барроу, П. Барроу, Р. Браун. – К.: Знання, 2005. – 434 с.

6. Бринк И.Ю. Бизнес-план предприятия. Теория и практика: учеб. / И.Ю. Бринк, Н.А. Савельева. – Ростов-на Дону: Феникс, 2003. – 384 с.

7. Тарасюк Г.М. Бизнес-план: розробка, обґрунтування та аналіз: навч. посіб. / Г.М. Тарасюк. – К.: Каравела, 2006. – 280 с.

Семінар – розгорнута бесіда. Структура, логіка розробки та оформлення бізнес-плану

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Резюме бізнес-плану – це:

А. розділ, в якому подається інформація щодо назви підприємства, його сфери діяльності, спеціалізації, адреси, форми власності, переліку засновників, майнового стану, цілей і стратегії розвитку, конкурентних переваг і недоліків та інше, що може мати значення для проєкту розвитку підприємства

В. розділ, який містить інформацію про спеціалізацію підприємства, обсяги випуску і збуту продукції, структуру існуючих витрат тощо

С. розділ документа, що містить основні положення всього бізнес-плану і на основі якого можна зробити висновок про весь проєкт бізнес-плану підприємствасності підприємства

Д. це розділ, в якому надається інформація про ситуацію у сфері економічної діяльності, в якій планується реалізувати проєкт, характеризується конкурентне середовище, оцінюється конкурентоспроможність товару підприємства

2. Найменшою мірою визначає зміст і структуру бізнес-плану наступна характеристика:

А. ціль розробки бізнес-плану

В. аудиторія, на яку розрахований бізнес-план

С. організаційно-правова форма та форма власності підприємств

Д. характеристика продукту бізнесу

3. До переліку обов'язкових розділів бізнес-плану не належить:

- A. юридичний план
- B. маркетинг план
- C. план ризиків
- D. галузь, підприємство, продукція

4. Розробку організаційної структури управління, правового забезпечення та календарного плану-графіку реалізації проекту відносять до:

- A. виробничого плану
- B. фінансового плану
- C. організаційного плану
- D. маркетинг плану

5. Не відповідає внутрішній логіці розробки бізнес-плану наступний розділ:

- A. маркетинг план
- B. ризик план
- C. виробничий план
- D. фінансовий план

6. Оберіть вірну послідовність розробки наведених нижче розділів бізнес-плану:

- A. маркетинг план; виробничий план; організаційний план; план ризиків; фінансовий план;
- B. виробничий план; маркетинг план; організаційний план; план ризиків; фінансовий план
- C. організаційний план; маркетинг план; виробничий план; фінансовий план; план ризиків
- D. маркетинг план; виробничий план; організаційний план; фінансовий план; план ризиків

7. Яка з наведених характеристик не відповідає вимогам до оформлення бізнес-плану:

- A. легкість у сприйнятті
- B. структурованість документа
- C. повнота викладення усієї можливої інформації по проекту та підприємству
- D. рівність деталізації розрахунків у часі

8. Яку інформацію не обов'язково розміщувати на титульному аркуші бізнес-плану, призначеного для залучення зовнішнього фінансування:

- A. коротка назва проекту
- B. назва банку чи потенційного інвестора
- C. дата початку реалізації проекту
- D. дата складання документа

9. Яку інформацію найбільш доцільно перенести у Додатки:

- A. опис місії та стратегічних цілей підприємства
- B. матрицю аналізу рівня конкурентоспроможності підприємства
- C. матрицю SWOT-аналіз
- D. організаційну структуру управління підприємством (реалізацією підприємницького проекту)

10. Яку інформацію не доцільно представити у Резюме бізнес-плану:

- A. характеристика цільового ринку; форма участі суб'єкта (на кого розрахований документ) бізнес-плану
  - B. конкретні показники соціальної та економічної ефективності проекту з деталізацією у часі
  - C. основні економічні показники ефективності бізнес-проекту; загальні фінансові потреби по проекту
- можливості підприємства та стратегія реалізації бізнес-проект

Література:

1. Бізнес-планування: курс лекцій / С.В. Волошина; ДонНУЕТ. – Кривий Ріг, 2017. – 71 с.
2. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств: Наказ Міністерства економіки України від 06.09.2006 р. №290 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.me.gov.ua
3. Методичні рекомендації з розробки бізнес-планів інвестиційних проектів: Наказ Державного агентства України з інвестицій та розвитку від 31.08.2010 р. №73 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.search.ligazakon.ua
4. Васильців Т.Г. Бізнес-планування: навч. посіб. / Т.Г. Васильців, Я.Д. Качмарик, В.І. Блонська та ін. – К.: Знання, 2013. – 207 с.
5. Македон В.В. Бізнес-планування: навч. посіб. / В.В. Македон. - К.: ЦУЛ, 2009. - 236с.
6. Барроу К. Бізнес-план: практ. посіб. / К. Барроу, П. Барроу, Р. Браун. – К.: Знання, 2005. – 434 с.
7. Колесникова Н.А. Бизнес-план: методические материалы / Н.А. Колесникова. - М: Финансы и статистика, 2000. - 232с.
8. Сергеев Л.А. Экономические основы бизнес-планирования: учеб. пособ. / Л.А. Сергеев. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. - 303с.
9. Тарасюк Г.М. Бізнес-план: розробка, обґрунтування та аналіз: навч. посіб. / Г.М. Тарасюк. – К.: Каравела, 2006. – 280 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ТЕХНОЛОГІЯ РОЗРОБКИ, ОБҐРУНТУВАННЯ, ПРЕЗЕНТАЦІЇ ТА ЕКСПЕРТИЗИ БІЗНЕС-ПЛАНУ

Практичне заняття. Підприємство, продукт (послуга), ринок і конкуренти

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, складання розділу «Підприємство, продукт (послуга), ринок і конкуренти»

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.

2. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Місія підприємства – це:

A. той кінцевий стан, якого підприємство сподівається досягти у визначеному майбутньому; ідеальне уявлення про бажані результати діяльності підприємства

B. генеральна довгострокова програма (спосіб) дій та порядок розподілу пріоритетів і ресурсів підприємства для досягнення ним своїх цілей

C. його головне призначення, особлива роль, чітко окреслена причина його існування, які в сукупності формують основні напрямки та орієнтири діяльності підприємства

D. характеристика підприємства, продукту (послуги), що має на меті переконати потенційного інвестора в перспективності галузі, до якої належить вибраний бізнес та водночас породити довіру до даного бізнесу описом переваг та особливостей його продуктів (послуг)

2. Які ознаки притаманні стратегії лідирування на основі зниження витрат:

A. можливості встановлення нижньої границі ринкових цін: лідерська позиція дає змогу використовувати ціни як наступальну чи оборонну зброю

B. виробничі характеристики: «ніхто не зробить це краще»

C. інтенсивна рекламна та збутова діяльність

D. спеціалізація на певну нішу: цільову групу покупців, сегмент географічного регіону

3. Які ознаки притаманні стратегії диференціації:

A. зниження витрат на інновації

B. різноманітні інновації

C. лідируванням на основі зниження витрат у певному сегменті ринку

D. допустимий низький маржинальний прибуток при великих оборотах

4. Які ознаки притаманні стратегії фокусування:

A. можливості встановлення нижньої границі ринкових цін

- В. репутація скромної та надійної компанії
- С. індивідуальні ціни, які перевищують витрати на отримання різноманітних ознак
- Д. поглибленою диференціацією (виготовлення продукту або надання послуги для задоволення особливих потреб споживачів цільового сегмента)

5. Які з наведених характеристик найбільш повно відображають питання, які слід висвітлити при наведенні характеристики підприємства у розділі «Галузь, підприємство та його продукція»:

- А. форма власності; наявність приміщень та виробничих потужностей; розмір потреби у інвестиціях
- В. організаційно-правова форма; організаційна структура управління; розмір сформованого статутного капіталу; склад та структура персоналу
- С. розмір статутного капіталу; асортиментна структура виробництва і реалізації продукції; система ціноутворення
- Д. форма власності; організаційно-правова форма; розмір статутного капіталу; життєвий (діловий) цикл функціонування підприємства

6. Яку з наведених характеристик не доцільно включати до питань, які слід висвітлити при наведенні характеристики продукції (послуг) підприємства у розділі «Галузь, підприємство та його продукція»:

- А. етапи життєвого циклу
- В. показники якості
- С. собівартість виробництва і збуту
- Д. економічні показники

7. Яку з наведених характеристик не доцільно включати до питань, які слід висвітлити при наведенні опису галузевих параметрів у розділі «Галузь, підприємство та його продукція»:

- А. складання матриці «аналіз загальноекономічних галузевих факторів»
- В. прогноз тенденцій розвитку галузі
- С. розкриття поведінки підприємства у галузі
- Д. динаміка обсягів продаж у галузі

8. Матриця інвестиційної привабливості галузі складається за такими двома параметрами:

- А. рівень конкуренції в галузі та стадія розвитку галузі
- В. рівень конкуренції в галузі та кількість конкурентів
- С. стадія розвитку галузі та обсяг інвестицій у галузь
- Д. стадія розвитку галузі та валові питомі капіталовкладення у розрахунку на одне підприємство

9. Сегментація ринку за демографічними ознаками влючає критерії:

- А. типу особистості, її захоплення, ставлення до засобів масової інформації
- В. статі, віку, складу родини, національності

С. рівня доходів, виду занять, професії, належності до певного класу, соціальної групи

Д. рівня освіти, релігійних переконання, стилю життя

10. Ринок монополістичної конкуренції складається:

А. з безлічі продавців і покупців схожої товарної групи. При цьому жоден окремий покупець або продавець не робить великого впливу на рівень поточних ринкових цін товару

В. з безлічі покупців і продавців, що укладають угоди не по єдиній ринковій ціні, а в широкому діапазоні цін. Наявність діапазону цін пояснюється здатністю продавців запропонувати покупцям різні варіанти товару, що відрізняються один від одного якістю, властивостями, зовнішнім оформленням

С. невеликого числа продавців, досить чутливих до політики ціноутворення й маркетингових стратегій один одного. Невелика кількість продавців пояснюється тим, що новим претендентам важко проникнути на цей ринок

з одного продавця, який може впливати на загальний обсяг пропозиції та ціну продукції, що реалізується

3. Підготуйтеся до складання розділу бізнес-плану «Підприємство, продукт (послуга), ринок і конкуренти» у складі комплексного індивідуального завдання наскрізного характеру.

Література:

1. Бізнес-планування: курс лекцій / С.В. Волошина; ДонНУЕТ. – Кривий Ріг, 2017. – 71 с.

2. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств: Наказ Міністерства економіки України від 06.09.2006 р. №290 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.me.gov.ua

3. Методичні рекомендації з розробки бізнес-планів інвестиційних проектів: Наказ Державного агентства України з інвестицій та розвитку від 31.08.2010 р. №73 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.search.ligazakon.ua

4. Кучеренко В.Р. Бізнес-планування фірми: навч. посіб. / В.Р. Кучеренко, В.А. Карпов, О.С. Маркітан. – К.: Знання, 2006. – 424 с.

5. Стрекалова Н.Д. Бизнес-планирование: учеб. пособ. / Н.Д. Стрекалова. – СПб: Питер, 2013. – 352 с.

6. Ясинський В.В. Бізнес-планування: теорія і практика: навч. посіб. / В.В. Ясинський, О.О. Гайдей. – К.: Каравела, 2004. – 232 с.

7. Бринк И.Ю. Бизнес-план предприятия. Теория и практика: учеб. / И.Ю. Бринк, Н.А. Савельева. – Ростов-на Дону: Феникс, 2003. – 384 с.

8. Тарасюк Г.М. Бізнес-план: розробка, обґрунтування та аналіз: навч. посіб. / Г.М. Тарасюк. – К.: Каравела, 2006. – 280 с.

Семинар – розгорнута бесіда. Маркетинг-план

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, презентація доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Оберіть вірну та повну мету розробки розділу «Маркетинг-план»:

A. розрахувати обсяг витрат на маркетинг

B. визначити ціну на продукцію (послуги) підприємства

C. обґрунтувати стратегію виходу підприємства на ринок та успішного функціонування на ньому

D. визначити чи продукція (послуги) підприємства будуть користуватись попитом на ринку

2. Метод рівня споживання, який використовується для прогнозування обсягів продаж продукції (надання послуг) базується на:

A. прийнятті за еталон фактичних даних одного ринку для іншого

B. використанні інформації про норми та нормативи споживання населенням товарів (послуг)

C. змінах у попиті залежно від зміни доходів споживачів чи цін на товари (послуги)

D. експертному оцінюванні найбільш ймовірних обсягів продаж

3. Орієнтиром маркетингової діяльності підприємства на стадії появи на ринку є:

A. створення початкового попиту, тобто максимізація попиту на новий вид продукту і витискування з ринку традиційних продуктів

B. поширення початкового попиту за рахунок розширення асортименту виробів, використання різноманітних засобів для максимального задоволення конкретних потреб окремих сегментів ринку

C. збільшення частки ринку зниженням ціни, удосконалення каналів збуту, забезпечення технічного лідерства

D. виокремлення вузького сегмента ринку і його обслуговування на вищому рівні

4. Орієнтиром маркетингової діяльності підприємства на стадії зростання попиту є:

A. створення початкового попиту, тобто максимізація попиту на новий вид продукту і витискування з ринку традиційних продуктів

В. поширення початкового попиту за рахунок розширення асортименту виробів, використання різноманітних засобів для максимального задоволення конкретних потреб окремих сегментів ринку

С. збільшення частки ринку зниженням ціни, удосконалення каналів збуту, забезпечення технічного лідерства

Д. виокремлення вузького сегмента ринку і його обслуговування на вищому рівні

5. Довжина каналу збуту – це:

А. кількість учасників збуту або посередників на кожному рівні збутового ланцюжка

В. кількість продукції (послуг) у всьому збутовому ланцюжку

С. кількість продукції (послуг) на кожному рівні збутового ланцюжка

Д. кількість учасників збуту або посередників у всьому збутовому ланцюжку

6. Канал нульового рівня, або канал прямого маркетингу складається з:

А. виробника, який продає свій товар безпосередньо споживачам

В. виробника, оптового торговця, дрібноптового торговця, роздрібного торговця

С. виробника та роздрібного торговця

Д. виробника, оптового торговця, роздрібного торговця

7. Однорівневий канал збуту складається з:

А. виробника, який продає свій товар безпосередньо споживачам

В. виробника, оптового торговця, дрібноптового торговця, роздрібного торговця

С. виробника та роздрібного торговця

Д. виробника, оптового торговця, роздрібного торговця

8. Розробка бюджету маркетингу передбачає:

А. аналіз реальності передбачуваних обсягів продажу

В. дослідження параметрів цінової політики

С. визначення можливих витрат на реалізацію стратегії маркетингу

Д. вибір засобів й каналів збуту та реалізації продукції

9. Який з перелічених методів є класичним методом ціноутворення та передбачає розрахунок загальної суми витрат на виробництво і збут продукції та додавання до неї певної норми прибутку:

А. метод маржинальних витрат

В. метод вартості виготовлення

С. метод повних витрат

Д. метод рентабельності

10. Найбільш доцільною структурою витрат на маркетинг є:

А. 50% - витрати на рекламу; 40% - витрати на стимулювання збуту; 10% - витрати на проведення маркетингових досліджень

В. 10% - витрати на рекламу; 50% - витрати на стимулювання збуту; 40% -

витрати на проведення маркетингових досліджень

C.70% - витрати на рекламу; 25% - витрати на стимулювання збуту; 5% - витрати на проведення маркетингових досліджень

D.80% - витрати на рекламу; 10% - витрати на стимулювання збуту; 10% - витрати на проведення маркетингових досліджень

3. Підготуйтеся до презентації доповідей, використовуючи мультимедійне візуальне супроводження, за темами:

- 1) Ефективні канали збуту продукції.
- 2) Розробка оптимального рекламного бюджету.
- 3) Поширені помилки складання маркетингового плану.

Література:

1. Бізнес-планування: курс лекцій / С.В. Волошина; ДонНУЕТ. – Кривий Ріг, 2017. – 71 с.

2. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств: Наказ Міністерства економіки України від 06.09.2006 р. №290 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.me.gov.ua

3. Методичні рекомендації з розробки бізнес-планів інвестиційних проектів: Наказ Державного агентства України з інвестицій та розвитку від 31.08.2010 р. №73 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.search.ligazakon.ua

4. Покропивний С.Ф. Бізнес-план: технологія розробки і обґрунтування: навч. посіб. / С.Ф. Покропивний, С.М. Соболев, Г.О. Швиданенко та ін. - К.: КНЕУ, 2006. – 379 с.

5. Ясинський В.В. Бізнес-планування: теорія і практика: навч. посіб. / В.В. Ясинський, О.О. Гайдей. – К.: Каравела, 2004. – 232 с.

6. Колесникова Н.А. Бизнес-план: методические материалы / Н.А. Колесникова. - М: Финансы и статистика, 2000. - 232с.

7. Тарасюк Г.М. Бізнес-план: розробка, обґрунтування та аналіз: навч. посіб. / Г.М. Тарасюк. – К.: Каравела, 2006. – 280 с.

Практичне заняття

1. Підготуйтеся до складання розділу бізнес-плану «Маркетинг-план» у складі комплексного індивідуального завдання наскрізного характеру.

Література:

1. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств: Наказ Міністерства економіки України від 06.09.2006 р. №290 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.me.gov.ua

2. Барроу К. Бізнес-план: практ. посіб. / К. Барроу, П. Барроу, Р. Браун. – К.: Знання, 2005. – 434 с.

3. Колесникова Н.А. Бизнес-план: методические материалы / Н.А. Колесникова. - М: Финансы и статистика, 2000. - 232с.

4. Попов В.М. Сборник бизнес-планов с комментариями и рекомендациями: лига менеджера/ Под ред. В. М. Попова. [3-е изд. доп и перераб.]. - М.: КноРус, 2000. - 384 с.

Семінар – розгорнута бесіда. Виробничий план

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, презентація доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Оберіть вірну та повну мету розробки розділу «Виробничий план»:

А.здійснити розрахунок витрат на виробництво продукції (надання послуг) та собівартості одиниці продукції (послуги)

В.визначити ефективність використання ресурсного забезпечення підприємства

С.обґрунтувати можливості підприємства щодо залучення ресурсів та організації виробництва обсягів продукції (надання послуг) згідно плану, якості та у відповідний час

Д.обґрунтувати максимальну кількість продукції (послуг), яку може виготовити (надати) підприємство

2. Який з наведених нижче етапів не доцільно включати до внутрішньої логіки розробки розділу «Виробничий план»:

А.обґрунтування потреби у матеріально-технічній базі

В.планування виробничої потужності

С.розподіл витрат на умовно-постійні та умовно-змінні

Д.встановлення ціни на продукцію (послуги)

3. Що є основним ресурсним обмеженням у «Виробничому плані»:

А.виробнича потужність підприємства

В.кількість виробничих операцій

С.ресурсне забезпечення

Д.матеріально-технічна база

4. Підрозділ виробничого плану«Основні виробничі операції» включає:

А.повний список машин та устаткування, необхідних для здійснення виробничого процесу

В.перелік усіх видів сировини, матеріалів та комплектуючих виробів, які передбачається використовувати у виробничому процесі

- C. характеристику кожного з субпідрядників
- D. забезпечення транспортними комунікаціями

5. Підрозділ виробничого плану «Машини та устаткування» включає:

- A. забезпечення транспортними комунікаціями
- B. необхідні обсяги запасів, а також (за потреби) указати на особливі умови їх зберігання
- C. інформацію про строки служби та амортизаційні відрахування щодо кожної одиниці устаткування
- D. контракти або підписані протоколи про наміри із субпідрядниками

6. Підрозділ виробничого плану «Сировина, матеріали та комплектуючі вироби» включає:

- A. забезпечення транспортними комунікаціями
- B. розрахунки витрат, пов'язаних з придбанням (орендою) нових (або вживаних) машин та устаткування
- C. пояснення щодо фінансових та інших умов поставок і місцезнаходження постачальників
- D. контракти або підписані протоколи про наміри із субпідрядниками

7. Фонд оплати праці визначається як:

- A. добуток доходів по всіх видах діяльності підприємства на прийнятий норматив витрат заробітної плати на 1 гривню доходів
- B. відношення доходів по всіх видах діяльності підприємства до прийнятого нормативу витрат заробітної плати на 1 гривню доходів
- C. різницю між доходами по всіх видах діяльності підприємства витратами заробітної плати
- D. суму всіх видів заробітної плати та прирівняних до неї доходів по всіх видах діяльності підприємства

8. Додаткові інвестиції – це:

- A. інвестиції, величина яких впливає на підсумки виробничо-господарської діяльності підприємства
- B. інвестиції, на величину яких не впливають підсумки виробничо-господарської діяльності підприємства, які можуть бути отримані в результаті виконання виробничої програми
- C. інвестиції, які отримуються підприємством з метою збільшення прибутку
- D. інвестиції, які передбачають безпосереднє вкладення коштів інвестором в об'єкти інвестування

9. До позареалізаційних операцій відносять:

- A. фонд оплати праці робітників
- B. фонд оплати праці управлінського персоналу
- C. амортизацію основних виробничих засобів

Д. дохід від цінних паперів

10. До оборотного капіталу відносять:

- А. устаткування
- В. транспортні засоби
- С. споруди виробничого призначення
- Д. грошові кошти

3. Підготуйтеся до презентації доповідей, використовуючи мультимедійне візуальне супроводження, за темами:

- 1) Вибір місцеположення підприємства.
- 2) Обґрунтування виробничої потужності підприємства.
- 3) Поширені помилки складання виробничого плану.

Література:

1. Бізнес-планування: курс лекцій / С.В. Волошина; ДонНУЕТ. – Кривий Ріг, 2017. – 71 с.
2. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств: Наказ Міністерства економіки України від 06.09.2006 р. №290 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.me.gov.ua
3. Методичні рекомендації з розробки бізнес-планів інвестиційних проектів: Наказ Державного агентства України з інвестицій та розвитку від 31.08.2010 р. №73 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.search.ligazakon.ua
4. Ясинський В.В. Бізнес-планування: теорія і практика: навч. посіб. / В.В. Ясинський, О.О. Гайдей. – К.: Каравела, 2004. – 232 с.
5. Барроу К. Бізнес-план: практ. посіб. / К. Барроу, П. Барроу, Р. Браун. – К.: Знання, 2005. – 434 с.
6. Бринк И.Ю. Бизнес-план предприятия. Теория и практика: учеб. / И.Ю. Бринк, Н.А. Савельева. – Ростов-на Дону: Феникс, 2003. – 384 с.

Практичне заняття

1. Підготуйтеся до складання розділу бізнес-плану «Виробничий план» у складі комплексного індивідуального завдання наскрізного характеру.

Література:

1. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств: Наказ Міністерства економіки України від 06.09.2006 р. №290 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.me.gov.ua
2. Барроу К. Бізнес-план: практ. посіб. / К. Барроу, П. Барроу, Р. Браун. – К.: Знання, 2005. – 434 с.

3. Колесникова Н.А. Бизнес-план: методические материалы / Н.А. Колесникова. - М: Финансы и статистика, 2000. - 232с.

4. Попов В.М. Сборник бизнес-планов с комментариями и рекомендациями: лига менеджера/ Под ред. В. М. Попова. [3-е изд. доп и перераб.]. - М.: КноРус, 2000. - 384 с.

Практичне заняття. Організаційний план

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, складання розділу «Організаційний план»

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.

2. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Оберіть вірну та повну мету розробки розділу «Організаційний план»:

- A. обґрунтувати вибір форми організації підприємницького проекту та довести, що управлінський персонал спроможний його реалізувати
- B. обґрунтування витрати підприємства на систему організації управління ним
- C. обґрунтувати потребу підприємницького проекту у його організації
- D. обґрунтувати, яка організація здійснюватиме реалізацію підприємницького проекту

2. Який з наведених нижче етапів не доцільно включати до внутрішньої логіки розробки розділу «Організаційний план»:

- A. обґрунтування потреби в організаційно-правовій формі підприємства
- B. обґрунтування потреби в управлінському персоналі
- C. обрання організаційної структури управління
- D. розробка календарного плану-графіка реалізації проекту

3. У підрозділі організаційного плану «Організаційна схема управління» повинні відображатись:

- A. поділ повноважень і обов'язків між власниками підприємства і членами команди менеджерів
- B. стандарти і процедури добору персоналу
- C. структура заробітної плати та премій
- D. конкретні строки комплектування штатів підприємства

4. Селянське фермерське господарство є прикладом:

- A. товариства з обмеженою відповідальністю
- B. індивідуального приватного підприємства
- C. виробничого кооперативу
- D. муніципального підприємства

5. Комерційна організація, статутний капітал якої розділений на визначене число акцій, що засвідчують права та обов'язки учасників товариства визнається як:

- A. акціонерне товариство
- B. товариство з обмеженою відповідальністю
- C. товариство з повною відповідальністю
- D. командитне товариство

6. Товариство, одним чи більше учасників здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном, є один чи більше учасників, відповідальність яких обмежується вкладом у майні товариства – це:

- A. товариство з обмеженою відповідальністю
- B. акціонерне товариство
- C. товариство з повною відповідальністю
- D. командитне товариство

7. Господарське товариство, що засноване однією або кількома особами, статутний капітал якого поділений на частки, розмір яких визначений статутом, а у разі неплатоспроможності товариства несуть відповідальність також і власним майном:

- A. командитне товариство
- B. товариство з обмеженою відповідальністю
- C. товариство з додатковою відповідальністю
- D. товариство з повною відповідальністю

8. Приватна власність:

- A. характеризується тим, що засоби виробництва і вироблений продукт належать приватним особам, на основі їх виняткового права на володіння, користування і розпорядження об'єктом власності командитне товариство
- B. являє собою систему відносин, коли абсолютні права на управління і розпорядження об'єктами власності здійснюють структури державної влади
- C. характеризується спільним привласненням засобів виробництва і виробленого продукту, коли суб'єкти цих відносин стосуються один одного як рівноправні співвласники
- D. це спільна власність, передана державою або іншими суб'єктами господарювання у розпорядження колективу підприємства на певних умовах та з метою використання у виробничих або інших цілях відповідно до чинного законодавства

9. Оберіть вірну послідовність внутрішньої логіки розробки розділу бізнес-плану:

- A. обґрунтування організаційно-правової форми, визначення консалтингових потреб реалізації проекту, обрання організаційної схеми управління, розробка

календарного плану-графіка основних етапів робіт

В. розробка календарного плану-графіка основних етапів робіт, обґрунтування організаційно-правової форми, визначення консалтингових потреб реалізації проекту, обрання організаційної схеми управління

С. обрання організаційної схеми управління, розробка календарного плану-графіка основних етапів робіт, обґрунтування організаційно-правової форми, визначення консалтингових потреб реалізації проекту

Д. визначення консалтингових потреб реалізації проекту, обрання організаційної схеми управління, розробка календарного плану-графіка основних етапів робіт, обґрунтування організаційно-правової форми

10. Важливим інструментом «Організаційного плану», який пов'язує основні етапи реалізації бізнес-проекту з капіталовкладеннями є:

А. організаційно-методична карта

В. сценарний план проекту

С. алгоритм етапів бізнес-проекту

Д. календарний план-графік реалізації проекту

3. Підготуйтеся до складання розділу бізнес-плану «Організаційний план» у складі комплексного індивідуального завдання наскрізного характеру.

Література:

1. Бізнес-планування: курс лекцій / С.В. Волошина; ДонНУЕТ. – Кривий Ріг, 2017. – 71 с.

2. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств: Наказ Міністерства економіки України від 06.09.2006 р. №290 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.me.gov.ua

3. Методичні рекомендації з розробки бізнес-планів інвестиційних проектів: Наказ Державного агентства України з інвестицій та розвитку від 31.08.2010 р. №73 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.search.ligazakon.ua

4. Цьохла С.Ю. Обґрунтування та експертиза бізнес-проектів: навч. посіб. / С.Ю. Цьохла, Т.В. Кожемякіна, С.В. Волошина та ін. – Сімферополь: ДІАЙП, 2011. – 400с.

5. Ясинський В.В. Бізнес-планування: теорія і практика: навч. посіб. / В.В. Ясинський, О.О. Гайдей. – К.: Каравела, 2004. – 232 с.

6. Сергеев Л.А. Экономические основы бизнес-планирования: учеб. пособ. / Л.А. Сергеев. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. - 303с.

Практичне заняття. Оцінка ризиків

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, складання розділу «Оцінка ризиків»

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення

теоретичних питань теми на практичносу занятті.

2. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Оберіть визначення, яке найбільш повною мірою відображає визначення суті поняття ризик:

- A. можливість одержання фінансових втрат через низькі показники ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства
- B. втрата майна та грошових коштів підприємства внаслідок настання форс-мажорних обставин
- C. відхилення результатів фінансово-господарської діяльності підприємства від планових показників через умови ринкової конкуренції, державного регулювання та інші фактори внутрішнього та зовнішнього середовища
- D. відхилення показників фінансово-господарської діяльності підприємства від запланованих через не врахування вимог державного регулювання та факторів зовнішнього по відношенню до підприємства характеру

2. Розділ бізнес-плану – «Оцінка ризиків» повинен дати відповідь на запитання:

- A. чи здантакоманда менеджерів та інший персонал підприємства реалізувати бізнес-план
- B. чи можекерівництво підприємства розробити відповідний план дій за умов невизначеності, конфліктності, браку повної інформації
- C. чи спроможне підприємство організувати виробництво
- D. чи реальні передбачувані обсяги продажу продукції

3. Виробничі ризики, пов'язані з можливістю:

- A. невиконання фірмою своїх зобов'язань за контрактами, наприклад, зрив графіка поставок сировини, нестача трудових ресурсів; зміна умов транспортування
- B. порушення фірмою своїх зобов'язань перед інвесторами
- C. знецінення інвестиційно-фінансового портфелю, який складається як із власних і залучених цінних паперів
- D. коливання попиту на продукцію, процентних ставок, курсів валют, втратою позицій на ринку, появою конкуруючої продукції, несвоєчасністю входу на ринок

4. Фінансові ризики, пов'язані з можливістю:

- A. невиконання фірмою своїх зобов'язань за контрактами, наприклад, зрив графіка поставок сировини, нестача трудових ресурсів; зміна умов транспортування
- B. порушення фірмою своїх зобов'язань перед інвесторами
- C. знецінення інвестиційно-фінансового портфелю, який складається як із власних і залучених цінних паперів
- D. коливання попиту на продукцію, процентних ставок, курсів валют, втратою позицій на ринку, появою конкуруючої продукції, несвоєчасністю входу на ринок

5. Інвестиційні ризики, пов'язані з можливістю:

- A. невиконання фірмою своїх зобов'язань за контрактами, наприклад, зрив графіка

поставок сировини, нестача трудових ресурсів; зміна умов транспортування
 В. порушення фірмою своїх зобов'язань перед інвесторами
 С. знецінення інвестиційно-фінансового портфелю, який складається як із власних і залучених цінних паперів
 D. коливання попиту на продукцію, процентних ставок, курсів валют, втратою позицій на ринку, появою конкуруючої продукції, несвоєчасністю входу на ринок

6. Ринкові ризики, пов'язані з можливістю:

А. невиконання фірмою своїх зобов'язань за контрактами, наприклад, зрив графіка поставок сировини, нестача трудових ресурсів; зміна умов транспортування
 В. порушення фірмою своїх зобов'язань перед інвесторами
 С. знецінення інвестиційно-фінансового портфелю, який складається як із власних і залучених цінних паперів
 D. зміни попиту на продукцію, процентних ставок, курсів валют, втратою позицій на ринку, появою конкуруючої продукції, несвоєчасністю входу на ринок

7. Ризик, який зумовлений непередбачуваними змінами вартості основного капіталу внаслідок прийняття певних управлінських рішень або непередбачуваних змін у зовнішньому середовищі – це:

А. внутрішній ризик
 В. зовнішній ризик
 С. динамічний ризик
 D. статичний ризик

8. Хеджування – це:

А. спосіб зменшення ризику господарської діяльності укладенням довгострокової угоди на поставку продукції між постачальником і споживачем
 В. створення особистих страхових фондів за рахунок регулярних відрахувань, відкладання грошових коштів
 С. вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів учасників у разі настання певних подій, визначених договором за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів
 D. ризикована фінансова дія, що не обіцяє безпеку початкових інвестицій, а також повернення вкладених сум

9. До економічного ризику належить:

А. валютний ризик
 В. податковий ризик
 С. ризик форс-мажорних обставин
 D. комерційних ризик

10. Способом зниження рівня ризику реалізації підприємницьких проектів є:

А. зосередження ризику у одного учасника проекту

- В. залучення до розробки проекту працівників підприємства
- С. резервування засобів на покриття непередбачуваних витрат
- Д. детальне передпроектне опрацювання головних проблем, без зосередження на супутніх

3. Підготуйтеся до складання розділу бізнес-плану «Оцінка ризиків» у складі комплексного індивідуального завдання наскрізного характеру.

Література:

1. Бізнес-планування: курс лекцій / С.В. Волошина; ДонНУЕТ. – Кривий Ріг, 2017. – 71 с.
2. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств: Наказ Міністерства економіки України від 06.09.2006 р. №290 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.me.gov.ua
3. Методичні рекомендації з розробки бізнес-планів інвестиційних проектів: Наказ Державного агентства України з інвестицій та розвитку від 31.08.2010 р. №73 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.search.ligazakon.ua
4. Стрекалова Н.Д. Бизнес-планирование: учеб. пособ. / Н.Д. Стрекалова. – СПб: Питер, 2013. – 352 с.
5. Барроу К. Бизнес-план: практ. посіб. / К. Барроу, П. Барроу, Р. Браун. – К.: Знання, 2005. – 434 с.
6. Тарасюк Г.М. Бизнес-план: розробка, обґрунтування та аналіз: навч. посіб. / Г.М. Тарасюк. – К.: Каравела, 2006. – 280 с.

Семінар – розгорнута бесіда. Фінансовий план

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, презентація доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Оберіть повну мету розробки розділу «Фінансовий план»:

- А. визначити суму чистого прибутку підприємства на кінець планового періоду
- В. скласти баланс підприємства на увесь період реалізації підприємницького проекту
- С. визначити суму фінансових ресурсів, необхідних для реалізації проекту
- Д. визначити термін окупності інвестицій по проекту та обґрунтувати основні показники його ефективності

2. Операційні витрати підприємства включають:

А. заробітну плату адміністративно-управлінського, допоміжного та обслуговуючого персоналу підприємства

В. заробітну плату та інші виплати основному виробничому персоналу підприємства

С. витрати на сировину та матеріали

Д. змінні витрати, пов'язані з виготовленням продукції

3. Точка беззбитковості розраховується як:

А. сума загальних операційних витрат та прямих витрат

В. різниця ціни одиниці продукції і прямих витрат на одиницю продукції

С. відношення загальних операційних витрат до різниці ціни одиниці продукції і прямих витрат на одиницю продукції

Д. відношення загальних операційних витрат до прямих витрат

4. Ставка дисконту – це:

А. різниця між інвестиційними витратами й майбутніми надходженнями, приведеними в еквівалентні умови, тобто це різниця між приведеними вартостями надходжень і витратами коштів

В. норма прибутку, що інвестори звичайно одержують від інвестицій аналогічного змісту й ступеня ризику

С. спеціальна ставка дисконту, при якій суми надходжень і витрат коштів дають нульову чисту поточну приведену вартість, тобто приведена вартість грошових надходжень дорівнює приведеній вартості витрат коштів

Д. показник, що характеризує рівень мінливості курсу котирування окремого фінансового інструменту або їх портфеля по відношенню до динаміки зведеного індексу цін всього фінансового ринку

5. Чиста поточна приведена вартість – це:

А. різниця між інвестиційними витратами й майбутніми надходженнями, приведеними в еквівалентні умови, тобто це різниця між приведеними вартостями надходжень і витратами коштів

В. норма прибутку, що інвестори звичайно одержують від інвестицій аналогічного змісту й ступеня ризику

С. спеціальна ставка дисконту, при якій суми надходжень і витрат коштів дають нульову чисту поточну приведену вартість, тобто приведена вартість грошових надходжень дорівнює приведеній вартості витрат коштів

Д. показник, що характеризує рівень мінливості курсу котирування окремого фінансового інструменту або їх портфеля по відношенню до динаміки зведеного індексу цін всього фінансового ринку

6. Внутрішня норма доходності – це:

А. різниця між інвестиційними витратами й майбутніми надходженнями, приведеними в еквівалентні умови, тобто це різниця між приведеними вартостями надходжень і витратами коштів

В. норма прибутку, що інвестори звичайно одержують від інвестицій аналогічного змісту й ступеня ризику

С. спеціальна ставка дисконту, при якій суми надходжень і витрат коштів дають нульову чисту поточну приведену вартість, тобто приведена вартість грошових надходжень дорівнює приведеній вартості витрат коштів

Д. показник, що характеризує рівень мінливості курсу котирування окремого фінансового інструменту або їх портфеля по відношенню до динаміки зведеного індексу цін всього фінансового ринку

7. Комерційний кредит, оплата заборгованості перед кредиторами входять до:

- А. адміністративних витрат
- В. заводських витрат
- С. витрат на обіговий капітал
- Д. фінансових витрат

8. Витрати на ремонт обладнання, прибирання, освітлення виробничих площ, утилізацію входять до переліку:

- А. адміністративних витрат
- В. амортизаційних витрат
- С. витрат на основні фонди та нематеріальні активи
- Д. заводських витрат

9. Коефіцієнт фінансової стійкості розраховується як:

- А. відношення залученого капіталу до власного капіталу
- В. відношення власного капіталу до необоротних активів
- С. відношення власного капіталу до валюти балансу
- Д. відношення оборотних активів до поточних зобов'язань

10. Дисконтування застосовують для:

- А. покращення показників фінансової ефективності проекту
- В. визначення термінів реалізації проекту
- С. приведення вартості майбутніх доходів до теперішнього часу
- Д. приведення вартості теперішніх доходів до майбутнього часу

3. Підготуйтеся до презентації доповідей, використовуючи мультимедійне візуальне супроводження, за темами:

- 1) Поширені помилки складання фінансового плану.
- 2) Особливості складання бізнес-плану в системі ProjectExpert.
- 3) Відмінні ознаки інвестиційного бізнес-проекту.

Література:

1. Бізнес-планування: курс лекцій / С.В. Волошина; ДонНУЕТ. – Кривий Ріг, 2017. – 71 с.

2. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств: Наказ Міністерства економіки України від 06.09.2006 р. №290 [Електронний ресурс] //

Режим доступу: www.me.gov.ua

3. Методичні рекомендації з розробки бізнес-планів інвестиційних проектів: Наказ Державного агентства України з інвестицій та розвитку від 31.08.2010 р. №73 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.search.ligazakon.ua

4. Стрекалова Н.Д. Бизнес-планирование: учеб. пособ. / Н.Д. Стрекалова. – СПб: Питер, 2013. – 352 с.

5. Барроу К. Бизнес-план: практ. посіб. / К. Барроу, П. Барроу, Р. Браун. – К.: Знання, 2005. – 434 с.

6. Колесникова Н.А. Бизнес-план: методические материалы / Н.А. Колесникова. - М: Финансы и статистика, 2000. - 232с.

7. Сергеев Л.А. Экономические основы бизнес-планирования: учеб. пособ. / Л.А. Сергеев. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. - 303с.

Практичне заняття

1. Підготуйтеся до складання розділу бізнес-плану «Фінансовий план» у складі комплексного індивідуального завдання наскрізного характеру.

Література:

1. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств: Наказ Міністерства економіки України від 06.09.2006 р. №290 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.me.gov.ua

2. Барроу К. Бизнес-план: практ. посіб. / К. Барроу, П. Барроу, Р. Браун. – К.: Знання, 2005. – 434 с.

3. Колесникова Н.А. Бизнес-план: методические материалы / Н.А. Колесникова. - М: Финансы и статистика, 2000. - 232с.

4. Попов В.М. Сборник бизнес-планов с комментариями и рекомендациями: лига менеджера/ Под ред. В. М. Попова. [3-е изд. доп и перераб.]. - М.: КноРус, 2000. - 384 с.

Практичне заняття. Презентація та аудит бізнес-плану

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, результати аудиту бізнес-плану, презентаційні матеріали

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.

2. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Тривалість презентації бізнес-плану в середньому становить:

А. понад 45 хв.

В. до 2 год.

С. приблизно 5-10 хв.

D.приблизно 20 хв

2. Головне завдання презентації бізнес-плану полягає в тому, щоб:

- A. подивитися на проблеми свого бізнесу очима майбутнього партнера
- B. ознайомитися з думкою інвесторів (кредиторів) про ваш бізнес
- C. переконати своїх майбутніх партнерів в доцільності розробки проекту
- D. з'ясувати, які вимоги висуває кредитор або інвестор-акціонер до бізнес-проектів

3. Підвищенню ефективності презентації бізнес-плану може сприяти:

- A. широке використання наочних матеріалів
- B. зосередження уваги учасників презентації на ключових положеннях і показниках бізнес-плану
- C. попереднє ознайомлення з бізнес-планом учасників презентації
- D. усі названі способи

4. Проводити презентацію бізнес-плану повинен:

- A. представник відомої консалтингової компанії
- B. керівник (підприємець) особисто
- C. секретар-референт керівника фірми
- D. будь-хто з провідних менеджерів фірми

5. Ключовими моментами, які варто розглянути на презентації бізнес-плану, є:

- A. способи повернення кредиторам та інвесторам вкладених коштів
- B. обґрунтування складу операційних витрат фірми
- C. відомості про основні техніко-експлуатаційні параметри необхідного устаткування
- D. детальна характеристика кожного члена команди, які будуть реалізовувати бізнес-план

6. Кредитори, вивчаючи бізнес-план, насамперед цікавляться:

- A. можливістю зміни юридичного статусу фірми
- B. перспективами прибутковості даного бізнес-проекту
- C. спроможністю компанії повернути свій борг
- D. можливістю зміцнення позицій фірми на ринку

7. Для інвесторів-акціонерів у бізнес-плані найбільш важливими є питання:

- A. спроможності фірми регулярно сплачувати відсотки за користування позиками
- B. перспектив прибутковості даного бізнес-проекту
- C. фізичних параметрів продукту бізнесу
- D. можливості зміцнення позицій фірми на ринку

8. Характеризуючи продукцію, слід робити наголос на:

- A. відповідності даного товару запитам ринку

- В. перевагам, які ця продукція дасть потенційним споживачам
- С. можливості створення стійкого попиту
- Д. технічним подробицям її виробництва

9. Оберіть відповідь, яка найбільш повно характеризує роботу з перевірки бізнес-плану:

- А. експертиза обов'язкових розділів бізнес-плану та його оформлення
- В. експертиза проекту щодо його новизни та перспективності бізнес-ідеї
- С. експертиза планового документа та експертиза бізнес-ідеї
- Д. експертиза усіх розрахунків на предмет їх точності та науковості, експертиза документа на предмет відповідності вимогам банків та фінансово-кредитних установ

10. Основна увага при експертизі бізнес проекту повинна приділятися:

- А. маркетинговим аспектам бізнес-проекту
- В. фінансовим показникам
- С. техніко-технологічним характеристикам обладнання
- Д. забезпеченістю трудовими ресурсами

3. Підготовка презентації бізнес-плану згідно результатів повного виконання комплексного індивідуального завдання наскрізного характеру.

4. Підготовка до участі в аудиті бізнес-планів, підготовлених студентами академічної групи, де навчається студент.

Література:

1. Бізнес-планування: курс лекцій / С.В. Волошина; ДонНУЕТ. – Кривий Ріг, 2017. – 71 с.
2. Покропивний С.Ф. Бізнес-план: технологія розробки і обґрунтування: навч. посіб. / С.Ф. Покропивний, С.М. Соболь, Г.О. Швиданенко та ін. - К.: КНЕУ, 2006. – 379 с.
3. Цьохла С.Ю. Обґрунтування та експертиза бізнес-проектів: навч. посіб. / С.Ю. Цьохла, Т.В. Кожемякіна, С.В. Волошина та ін. – Сімферополь: ДІАЙП, 2011. – 400с.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Бізнес-планування: курс лекцій / С.В. Волошина; ДонНУЕТ. – Кривий Ріг, 2017. – 71 с.
2. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств: Наказ Міністерства економіки України від 06.09.2006 р. №290 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.me.gov.ua
3. Методичні рекомендації з розробки бізнес-планів інвестиційних проектів: Наказ Державного агентства України з інвестицій та розвитку від 31.08.2010 р. №73 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.search.ligazakon.ua
4. Васильців Т.Г. Бізнес-планування: навч. посіб. / Т.Г. Васильців, Я.Д. Качмарик, В.І. Блонська та ін. – К.: Знання, 2013. – 207 с.
5. Кучеренко В.Р. Бізнес-планування фірми: навч. посіб. / В.Р. Кучеренко, В.А. Карпов, О.С. Маркітан. – К.: Знання, 2006. – 424 с.
6. Македон В.В. Бізнес-планування: навч. посіб. / В.В. Македон. - К.: ЦУЛ, 2009. - 236с.
7. Покропивний С.Ф. Бізнес-план: технологія розробки і обґрунтування: навч. посіб. / С.Ф. Покропивний, С.М. Соболев, Г.О. Швиданенко та ін. - К.: КНЕУ, 2006. – 379 с.
8. Стрекалова Н.Д. Бизнес-планирование: учеб. пособ. / Н.Д. Стрекалова. – СПб: Питер, 2013. – 352 с.
9. Цьохла С.Ю. Обґрунтування та експертиза бізнес-проектів: навч. посіб. / С.Ю. Цьохла, Т.В. Кожемякіна, С.В. Волошина та ін. – Сімферополь: ДІАЙП, 2011. – 400с.
10. Ясинський В.В. Бізнес-планування: теорія і практика: навч. посіб. / В.В. Ясинський, О.О. Гайдей. – К.: Каравела, 2004. – 232 с.

Допоміжна

11. Барроу К. Бізнес-план: практ. посіб. / К. Барроу, П. Барроу, Р. Браун. – К.: Знання, 2005. – 434 с.
12. Бринк И.Ю. Бизнес-план предприятия. Теория и практика: учеб. / И.Ю. Бринк, Н.А. Савельева. – Ростов-на Дону: Феникс, 2003. – 384 с.
13. Колесникова Н.А. Бизнес-план: методические материалы / Н.А. Колесникова. - М: Финансы и статистика, 2000. - 232с.
14. Попов В.М. Сборник бизнес-планов с комментариями и рекомендациями: лига менеджера/ Под ред. В. М. Попова. [3-е изд. доп и перераб.]. - М.: КноРус, 2000. - 384 с.
15. Сергеев Л.А. Экономические основы бизнес-планирования: учеб. пособ. / Л.А. Сергеев. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. - 303с.
16. Тарасюк Г.М. Бізнес-план: розробка, обґрунтування та аналіз: навч. посіб. / Г.М. Тарасюк. – К.: Каравела, 2006. – 280 с.

Інформаційні ресурси

17. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

18. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.

19. Офіційний веб-сайт Європейський науковий фонд [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.esf.org/>.

20. Национальный институт стратегических исследований [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.niss.gov.ua>

21. Научная электронная библиотека «Киберленинка» [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.cyberleninka.ru>

ДОДАТКИ

Додаток А

Тематика ідей для бізнес-планування

Протягом семестру вивчення дисципліни студенти готують і по закінченні презентують бізнес-план створення малого підприємства з виробництва певного виду продукції або надання послуги. Бізнес-план готується за єдиною структурою і являє собою комплексне індивідуальне завдання. Далі представленні ідеї бізнес-планування для вибору.

Розробка бізнес-плану з виробництва...

1. Молочних виробів
2. Макаронних виробів
3. М'яких меблів
4. Ковбасних виробів
5. Кондитерських виробів
6. Чаю
7. Шампанського
8. Мінеральної води
9. Гіпсокартонних виробів
10. Герметизуючих матеріалів
11. Оздоблювальних матеріалів
12. Керамічних виробів
13. М'яких кровельних матеріалів
14. Швейної фурнітури
15. Хлібобулочних виробів
16. Водоочисних систем
17. Соків і напоїв
18. Господарських інструментів
19. Парфумерії
20. Офісного паперу
21. Взуття
22. Газонаповнюваних пластмас
23. Тютюнових виробів
24. Поліетилену
25. Килимових виробів
26. Продукції для покриття підлоги
27. Маргарину
28. Композитних виробів, штучного каменю
29. Лакофарбових виробів
30. Вмонтованої побутової техніки
31. Транспортних послуг
32. Дитячого харчування
33. Плодовоовочевих консервів
34. Засобів гігієни
35. Спецій та приправ
36. Поліграфічної продукції
37. Будівельних матеріалів
38. Цукру
39. Майонезу
40. Сухих завтраків
41. Снеків
42. Шоколаду
43. Морозива
44. Кави
45. Спортивного одягу та взуття
46. Склопакетів
47. Заморожених овочів та фруктів
48. М'ясних та рибних напівфабрикатів
49. Пива
50. Металопластикових вікон та дверей
51. Соняшnikової олії

52. Меблів для офісу
53. Фурнітури для вікон та дверей
54. Холодильного обладнання
55. Полімерних труб
56. Творожних виробів
57. Систем кондиціонування
58. Дитячого одягу
59. Верхнього демісезонного одягу
60. Побутової хімії
61. Картонної тари
62. Харчових концентратів
63. Безалкогольних напоїв
64. Цементу
65. Пластикових меблів
66. Обладнання для харчової промисловості
67. Котлів та водонагрівачів
68. Канцтоварів
69. Рибних консервів
70. Холодильників
71. Новорічних іграшок
72. Автошин
73. Металочерепиці
74. Кетчупу
75. Пральних машин
76. Змішувачів
77. Сиру
78. М'ясопродуктів
79. Круп
80. Тканин
81. Кухонних меблів
82. Дерев'яних вікон та дверей
83. Підвісних та натяжних стель
84. Руберойду
85. Ювелірних виробів
86. Телевізорів
87. Світильників
88. Переробка пластикових відходів
89. Послуги мобільного зв'язку тощо.

Додаток Б
**Рекомендовані таблиці для розділу «Підприємство, продукт (послуга),
 ринок і конкуренти»**

Таблиця Б.1 - Оцінка впливу на виробництво ... загальних макроекономічних факторів

Загальні макроекономічні фактори	Ступінь залежності майбутнього виробництва від впливу макроекономічних факторів					Сприятливі можливості	Загрози та небезпека
	цілкова незалежність	часткова незалежність	нейтральність	слабка залежність	сильна залежність		
I. Тенденції макроекономічних показників							
1.1.							
1.2.							
2. Зміни в соціально-демографічній ситуації							
2.1.							
2.2.							
3. Державне регулювання							
3.1.							
3.2.							
4. Природні умови й екологічні обмеження							
4.1.							
4.2.							

Таблиця Б.2 - Основні виробники ... в Україні, тис. од. (тис. грн.)

Назва підприємства	Обсяги продажу (виробництва)	Ринкова частка, %

Продовження додатку Б

Таблиця Б.3 - Матриця конкурентного профілю

Ключовий фактор успіху	Ваговий коефіцієнт	Власне підприємство		Головні конкуренти					
		рейтинг	оцінка	А		Б		В	
				рейтинг	оцінка	рейтинг	оцінка	рейтинг	оцінка
1. Якість товару 1.1 ..... 1.2..... 1.3.....									
2. Ціна товару									
3. Канали збуту									
4. Технічне обслуговування									
5. Реклама та стимулювання попиту									
Загальна оцінка									

Таблиця Б.4 - Визначальні фактори привабливості ринку і стратегічне положення підприємства

Привабливість ринку	Стратегічне положення підприємства
1	2
Характеристика галузі (ринку)	
<ul style="list-style-type: none"> - Розмір ринку (кількість продаж у натуральному або/та грошовому виразі) - Розміри ключових сегментів (характеристика основних груп споживачів) - Диверсифікованість ринку - Чутливість ринку до цін, рівня обслуговування, зміни зовнішніх факторів - Схильність до циклічності - Схильність до сезонності - Вплив постачальників на характер договорів, що укладаються 	<ul style="list-style-type: none"> - Частка ринку нового підприємства (в еквівалентних одиницях, %) - Охоплення ключових сегментів продукцією нового підприємства - Ступінь участі у диверсифікації нового підприємства - Вплив на ринок нового підприємства - Чи властива продукції нового підприємства циклічність та на якій стадії вона є - Чи є товар сезонним і показати коливання обсягів продажу у сезон і поза сезоном - Характер відносин з постачальниками - Вплив на позицію нового підприємства постачальників
Фактори конкуренції	
<ul style="list-style-type: none"> - Типи конкурентів - Рівень конкуренції - Сегменти ринку, які залишили конкуренти або освоїли - Чутливість до товарів-субститутів (замінників) Ступінь і типи інтеграції підприємств в галузі 	<ul style="list-style-type: none"> - Пристосованість нового підприємства до конкуренції, можливостей обслуговування ринків, якості управління тощо - Відносна оцінка (високий, середній, низький) - Назвати відповідні сегменти - Вразливість з боку нової технології - Рівень інтеграції, досвід роботи в інтегрованих структурах

Закінчення додатку Б

1	2
Фінансово-економічні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - Межі капіталовкладень в галузь - Фактори важеля (структура витрат, величина боргу) - Бар'єри входу і виходу з ринку - Ступінь використання виробничих потужностей - Галузева рентабельність - Галузевий рівень ліквідності 	<ul style="list-style-type: none"> - Можливості капіталовкладень для нового підприємства - Фактори важеля для нового підприємства - Бар'єри, які ускладнюють вступ до ринку - Коефіцієнт використання виробничих потужностей підприємства - Середня рентабельність підприємства - Рівні показників платоспроможності підприємства

Таблиця Б. 5 - Баланс сильних і слабких сторін підприємства

Сильні сторони	Слабкі сторони
Специфічні, унікальні якості підприємства у сфері:	Якості, яких бракує підприємству у сфері:
Маркетингу	Маркетингу ....
Виробництва	2. Виробництва 2.1. .... 2.2. .... 2.3. ....
Персоналу	3. Персоналу 3.1. .... 3.2. .... 3.3. ....
Досліджень і розробок	4. Досліджень і розробок 4.1. .... 4.2. .... 4.3. ....
Фінансів	5. Фінансів 5.1. .... 5.2. .... 5.3. ....

Додаток В
Рекомендовані таблиці для розділу «Маркетинг-план»

Таблиця В.1 - Планова динаміка обсягів продажу продукції на 20__ – 20__ рр.

Показник	Обсяги продажу за роками				
	... рік	... рік	... рік	... рік	... рік
Виріб А Кількість проданих виробів, тис. од. Ціна проданої одиниці, грн. Обсяг продажу, тис. грн.					
Виріб Б Кількість проданих виробів, тис. од. Ціна проданої одиниці, грн. Обсяг продажу, тис. грн.					
Виріб В Кількість проданих виробів, тис. од. Ціна проданої одиниці, грн. Обсяг продажу, тис. грн.					
.....					
Загальний обсяг продажу, тис. грн.					

Таблиця В.2 - Бюджет витрат на рекламну діяльність підприємства, тис. грн.

Види рекламної діяльності	Розмір витрат на рекламу за роками				
	... рік	... рік	... рік	... рік	... рік
1. Радіо					
2. Газети					
3. Телебачення					
4. Буклети					
5. Інші види					
Усього					

Продовження додатку Г

Таблиця Г.4 - Річна потреба у сировині

Виріб	Матеріал	Норма витрат	Планово-заготівельна ціна, грн./од.	Виробнича програма, од.	Потреба на річну виробничу програму, од.	Витрати, грн.		Зворотні відходи			Вартість матеріалів за вирахуванням зворотних відходів, грн	
						на 1 од.	на річний випуск	маса	ціна за 1 од.	вартість, грн.	на одиницю продукції	на річну програму

Таблиця Г.5 - Забезпеченість випуску продукції основними видами сировини, матеріалів, енергоресурсів

Назви видів сировини, матеріалів, енергоресурсів	Од. вим.	Потреба на 1-й рік	Обсяг, що буде завозитися:			
			із регіону розміщення об'єкту	із інших регіонів України (вказати)	із інших держав СНД	із зарубіж-них країн (вказати)
1. Сировина						
1.1.						
1.2.						
і т. д.						
.....						

Додаток Д
Рекомендовані таблиці для розділу «Організаційний план»

Таблиця Д.1 - Потреба підприємства у персоналі

Категорія	Вимоги, необхідні для діяльності	Потрібна чисельність, осіб	Джерела покриття потреби	ФОП, тис. грн.
Керівники				
Професіонали				
Фахівці				
Технічні службовці				
Робітники				

Таблиця Д.2 - Матриця управлінських здібностей

Основні функції управління підприємством	Забезпечується персоналом підприємства	Необхідна зовнішня допомога	Спосіб отримання зовнішньої допомоги	
			підвищення кваліфікації персоналу	залучення зовнішніх консультантів
1. Бухоблік				
2. Оподаткування				
3. Планування				
4. Організація виробництва				
5. Управління фінансами				
6. Збут				
.....				

Додаток Е
Рекомендовані таблиці для розділу «Оцінка ризиків»

Таблиця Е.1 - Види та причини ризиків, можливості їх усунення або попередження

Вид ризику	Причина виникнення	Можливості усунення
1	2	3

Додаток Ж
Рекомендовані таблиці для розділу «Фінансовий план»

Таблиця Ж.1 - Калькуляція виробництва продукції, грн.

Стаття витрат	Розмір статей витрат за видами продукції			
	.....	.....	.....	.....
1. Сировина				
2. Зворотні відходи (-)				
3. Основна зарплата				
4. Додаткова зарплата				
5. Відрахування на соціальне страхування				
6. Загальновиробничі витрати				
7. Адміністративні витрати і витрати за збут				
Повна собівартість				
Прибуток				
Єдиний податок				
Ціна				

Таблиця Ж.2 - Плановий кошторис витрат підприємства на ... рік, тис. грн.

Економічні елементи	Сума	% до підсумку
1. Матеріальні витрати		
2. Витрати на оплату праці		
3. Відрахування на соціальні заходи		
4. Амортизація основних засобів і нематеріальних активів		
5. Інші витрати		
Разом		

Таблиця Ж.3 - Потік інвестицій, пов'язаних з будівництвом і введенням об'єкту в експлуатацію, тис. грн.

Показники	... рік	... рік	... рік	... рік	... рік
1. Обсяг інвестицій в основні засоби (будівництво об'єкту або/та орендна плата)					
2. Обсяг інвестицій в оборотні активи усього					
3. Обсяг утворюваного резервного (страхового) фонду для реалізації проекту					
Загальний обсяг потрібних інвестицій					

Продовження додатку Ж

Таблиця Ж.4 - План доходів і видатків, тис. грн.

Показник	... рік	... рік	... рік	... рік	... рік
А. Загальний обсяг продажу товарів					
Б. Собівартість продажу товарів усього, у т.ч. - прямі матеріальні витрати - прямі витрати на оплату праці - інші прямі витрати					
В. Валовий прибуток (А-Б)					
Г. Операційні витрати усього, у т.ч. - зарплата персоналу (без прямих витрат на оплату праці) - нарахування на зарплату - рентні платежі - комунальні послуги Витрати на: - утримання офісу - відрядження - рекламу - страхові внески - послуги зовнішніх консультантів - інші операційні витрати					
Д. Операційний прибуток (В-Г)					
Е. Сплата % за кредит					
Є. Чистий прибуток до сплати податків (Д-Е)					
Ж. Податок на прибуток					
З. Чистий прибуток (Є-Ж)					

Продовження додатку Ж

Таблиця Ж.5 - План грошових надходжень і виплат, тис. грн.

Показник	... рік	... рік	... рік	... рік	... рік
А. Готівкові кошти на початок періоду Б. Грошові надходження усього, у т.ч.: Виручка від реалізації Надходження за рахунками за продаж у кредит Позика Інші В. Грошові платежі на сторону усього, у т.ч.: Купівля матеріалів Заробітна плата Нарахування та податки на зарплату Рентні платежі Комунальні платежі Рекламні витрати Купівля машин Виплата боргу і % Інші Г. Залишок готівки на кінець періоду (А+ Б - В)					

Продовження додатку Ж

Таблиця Ж.6 - Плановий баланс підприємства на 31.12. 20__р., тис. грн.

Активи	На початок року	На кінець року
Поточні активи		
Готівка		
Ринкові цінні папери		
Дебіторська заборгованість		
Матеріальні запаси		
Попередньо сплачені витрати		
Інші поточні активи		
Загальні поточні активи		
Постійні активи		
Земля		
Будівлі та споруди (залишкова вартість)		
Обладнання (залишкова вартість)		
Нематеріальні активи (залишкова вартість)		
Загальні постійні активи		
Загальні активи (БАЛАНС)		
П а с и в и		
Поточні пасиви		
Кредиторська заборгованість		
Заборгованість податковим органам		
Видатки, що нараховані до виплати		
Інші поточні пасиви		
Довгострокові пасиви		
Векселі до оплати		
Кредити під заставу майна		
Інші довгострокові пасиви		
Загальні пасиви		
Зобов'язання перед вкладниками		
Прості акції		
Привілейовані акції		
Нерозподілений прибуток		
Загальні зобов'язання перед власниками		
Загальні пасиви та зобов'язання перед власниками		
Загальні пасиви (БАЛАНС)		

Закінчення додатку Ж

Таблиця Ж.7 - Розрахунок точки беззбитковості виробництва

Найменування виробу	Ціна продукції, грн.	Обсяг випуску, од.	Змінні витрати на од продукції, грн.	Постійні витрати разом, тис. грн.	Точка беззбитковості, од.

Таблиця Ж.8 - Показники, що характеризують ефективність бізнес-плану

Показник	Розрахункове значення	Норматив
Фінансові показники (стан на кінець року)		
Коефіцієнт незалежності		0,5
Коефіцієнт маневреності		0,4-0,6
Коефіцієнт інвестування власних джерел		1
Показники ліквідності (стан на кінець року)		
Коефіцієнт абсолютної ліквідності		0,2-0,3
Загальний коефіцієнт ліквідності		2-3
Показники оборотності та рентабельності (середньорічні)		
Рентабельність продажу, %		
Рентабельність всього капіталу підприємства, %		
Рентабельність власного капіталу, %		
Коефіцієнт загальної оборотності капіталу		
Коефіцієнт оборотності власного капіталу		
Термін окупності інвестицій, роки		

Навчальне видання

Волошина Світлана Василівна

Скубіліна Анастасія Вікторівна

Кафедра економіки

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ**

Формат 60×84/8. Ум. др. арк. 2,8.

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
50042, Дніпропетровська обл.,
м. Кривий Ріг, вул. Курчатова, 13.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4929 від 07.07.2015 р.